

Tappa kontrollen

Sent en kväll ringde Thomas. Min gamle kompis var ovanligt allvarsam:

”Tro det eller ej, men Rickard är på psyket! Inlåst!”

”Vad säger du, är Rickard inlåst på psyket, du skojar!”

”Nej, tyvärr inte och det är verkligen inget att skoja om heller.”

”Men, va fan, vad är det som har hänt?”

”Jo, jag ringde och skulle höra hur läget var och sådär och tacka för senast, men då brast Karin ut i världens gråtattack. När hon lugnat ned sig något fick hon iallafall fram att något förfärligt hänt; Rickard hade varit hotfull därhemma och blivit intagen på psykiatrisk avdelning. Med tvång! Hon ville inte berätta mera och orkade varken träffa mig eller nån annan, sade hon. Ja, sen avslutade hon tvärt samtalet med: *’Hej då och hälsa’*. Otroligt, va! Jag har faktiskt googlat fram något som heter LPT, lagen om psykiatrisk tvångsvård, och här ska du få höra: *’Det ska även beaktas om patienten till följd av sin psykiska störning är farlig för egen eller annans personliga säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.’* Thomas upprepade *’farlig’* som om han själv inte riktigt trodde på vad han just läst upp.

”Men Thomas, vad är detta, skulle vår lugne, snälle Rickard vara farlig, jag fattar ingenting. Så tunnhudad och ängslig. Vi har ju alltid tyckt att han är en alltför överbeskyddande pappa. Och han slutade ju som lärare därför att han inte vågade säga ifrån ordentligt.”

”Visst, han har alltid varit rätt tillbakadragen, inga stora ord och inget gapande, aldrig några hotelser. Han svär ju inte ens!”

Jag besökte Rickard några dagar senare. Magen kändes som en uppblåst ballong och känslor av olust och överklighet malde runt i huvudet när jag parkerade på sjukhusområdet. Sköterskan i receptionen hälsade lite avmätt och gick sedan för att hämta honom. Han kom strax med dröjande steg nerifrån korridoren. Ansiktet blekt, men mörkt kring ögonen. Han gav mig bara en kort blick, inget leende, och handslaget kändes stelt och formellt. Nästan överdrivet långsamt gick han sedan före mig till sitt rum längst bort i korridoren, stängde nogsamt dörren efter oss, visade mig till en enkel fätölj och satte sig själv på sängen. Där fanns också ett litet skrivbord med stol, en tom anslagstavla och ett stort inramat fotografi av en vacker skogssjö i solnedgång. Han såg nästan tänd ut, jag hade heller aldrig sett honom med så lång skäggstubb tidigare. Blicken såg ned i golvet. På min försiktiga fråga hur det var därhemma stelnade han till, för att sedan tveksamt vända upp ansiktet mot mig:

”Hemma, det är väl bra ...”

”Ja, jag bara undrade hur det är med Karin och lilla Johanna?”

”Karin jobbar och Johanna är på dagis.”

”Hur mår du själv? Du ser lite blek ut.”

”Mår och mår, jag är inte sjuk om du tror det.” Han reste sig från sängen och gick långsamt bort till fönstret och tittade ut. Jag avvaktade tyst.

”Trist, bara regn. Jag måste snart iväg till terapin och jobba annars får jag skäll.”

”Han vet säkert om att du har besök. Hur länge har du varit här nu?”

”Det är ingen *han!* Två veckor.”

”Det är ju två månader sen vi hade så trevligt hemma hos er. Verkligen en god fiskgryta ni bjöd på!”

”Jodå, den gick åt ...”

”Rickard, vi har känt varandra länge nu och jag vill vara ärlig och rättfram: har du svårt att sluta dricka när du väl börjat?”

På nytt stelnade han till och en dov tystnad lade sig i rummet. Så vände han sig om och svarade med oväntat stridbar röst: ”Vadå, svårt att sluta dricka, menar du att jag skulle dricka för mycket, eller ...?”

”Det är bara så att vissa människor tål mera alkohol, andra mindre. Och en del tål det inte alls utan blir istället beroende. Precis som att en rökare kan bli beroende.”

”Jag har aldrig rökt i hela mitt liv!”

”Så skönt att du sluppit det i alla fall. Och tänk vad pengar du tjänat!”

”I alla fall, vad menar du med det? Att jag skulle vara beroende? Tycker du att jag druckit för mycket när vi har träffats? Har jag raglat omkring och skrikit och varit otrevlig mot er? Har jag slagit sönder saker?”

Rösten stegrade sig och blev allt hätskare och det förvånade mig; den annars så lugne Rickard.

”Nej, absolut inte, det har jag aldrig sagt ... Men det var faktiskt en händelse senast hemma hos er som jag har tänkt en del på. När vi allihop hade gått och lagt oss, jag för min del i soffan, kom du tillbaka ut i mörkret och höll upp ett glas ifrån barskåpet. Jag tyckte det var ganska märkligt och skulle själv inte ens komma på tanken.”

Han stod fastnaglad kvar borta vid fönstret och fortsatte stirra på mig. Jag kunde se rodnaden på kinderna och fingrarna var inte längre stilla.

Då hördes en lätt knackning på dörren. Rickard ryckte till, tvekade ett ögonblick, gick sedan och öppnade.

”Hej, Rickard, skulle bara säga att psykologen vill träffa dig i morgon klockan elva, blir det bra?”

”Varför ska jag prata med en psykolog, tror ni att jag har blivit tokig?”

”Du ska se att det blir bra, klockan elva alltså.” Hon nickade och log, även mot mig, vände och gick.

”Du har inte en kopp kaffe att bjuda på, skulle smaka bra nu?”

Han tittade halvt frånvarande på mig, nästan som om han glömt att jag fanns där.

”Kaffe, ja, då får vi väl gå ut och hämta.”

I dagrummet satt två män djupt nedsjunkna i en soffa framför en högljudd fotbollsmatch. Rickard gick raka vägen bort till kaffebryggaren utan att ägna dem en minsta blick. Från den ene hördes ett ”hallå där”, men det var bara jag som svarade.

När vi kom tillbaka in i rummet med fyllda kaffekoppar och Mariekex satte han sig åter på sängen och jag i fåtöljen. Jag tvekade, visste inte riktigt i vilken ände jag skulle börja nysta. Att varken jag eller någon annan av oss hade märkt något avvikande under alla år kändes på något sätt genant. Kanske hade vi kunnat pratat med dem, hjälpt till och stöttat på något sätt som vänner borde kunna göra.

”Hur länge ska du vara kvar här?”

Han tuggade Mariekexet färdigt innan han dröjande svarade: ”Det får jag väl reda på av psykologen imorgon. Så blir det nån mening med den träffen.”

”Rickard, är det något du vill prata med mig om, som gamla kompisar? Till exempel hur du och Karin har det ihop.”

Han såg ner i golvet igen.

”Ni har varit ihop länge, imponerande länge.”

”Jo, det har vi ... ända sen vi gick i skolan ...” Så drog han ett djupt andetag innan han fortsatte: ”Men ... hon ska ... flytta ifrån mig ... ”

Rösten skar sig och huvudet sjönk ned mot bröstet som om all kraft runnit ur honom. Jag avvaktade, men han förblev tyst.

”Vad trist att höra! Jag som alltid tyckt att ni passar så bra ihop. Och lilla Johanna. Har ni varit och pratat med någon om detta?”

Han såg upp, nästan blängde på mig och jag såg några svett droppar i pannan:

”Pratat och pratat, alla säger bara att man ska prata!”

”Jag menar om ni har fått hjälp av någon, till exempel av en familjerådgivare?”

”Du är precis som Karin! Prata och prata, vad hjälper det?”

Han jagade upp sig igen och rösten blev allt gällare: ”Alla tjuvar om att jag dricker för mycket! Alla skyller på mig och allt är mitt fel!”

Strax skiljdes vi åt. Han ville inte prata längre, hade inte tid, sade han, utan måste tvunget iväg till verkstan. Handslaget var precis lika stelt som när jag kom och han undvek min blick. Vi hade inte lyckats riva ned en enda sten i muren mellan oss.

När jag en tid senare ringde tillbaka till kliniken fick jag ett kort besked att han redan skrivits ut och inte velat lämna ut sina adressuppgifter till någon.

Telefonsamtalet som Thomas haft med Karin blev också det sista med henne. Hon försvann till okänd ort med lilla Johanna. En liten familj som sprack, upphörde att finnas till. När började allt gå sönder, bli skamfyllt och alltmera hotfullt? Och vi, deras vänner, som inte ens märkte att de var på väg att tappa kontrollen.

***